vers VO OR vers

LEZING 1
58 MINUTEN

HOOGLIED

Inleiding

De uitleg van Hooglied als liefdespoëzie en als mogelijk beeld van Christus en de gemeente.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/hooglied/inleiding

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Waarom Hooglied moeilijk uit te leggen is	3 min	4
2	God en Israël, Christus en de gemeente	4 min	5
3	Psalm 45 als mogelijk bruiloftslied van Salomo	4 min	7
4	Salomo als voorafbeelding van Christus	2 min	10
5	De bruid en de bruiloft in Psalm 45	3 min	11
6	Psalm 45 als sleutel voor Hooglied	4 min	13
7	Seksualiteit als iets heiligs	3 min	14
8	Bijbelse huwelijksnormen en het homodebat	3 min	16
9	Huwelijksintimiteit als beeld van aanbidding	4 min	17
10	Seks vóór het huwelijk en de verhaalvolgorde	2 min	19
11	Zeven idyllen en de titel ‘Lied der liederen’	4 min	20
12	De Sulammitische en de mogelijke band met Abisag	2 min	22
13	Salomo en de herder als rivalen	3 min	23
14	Salomo als herder in vermomming	3 min	24

15	De herder en koning als beeld van Christus	2 min	26
16	De opbouw in momentopnamen en de eerste idylle	2 min	27
17	De betekenis van ‘wek de liefde niet op’	4 min	28
18	Het verhaalverloop in de overige zes idyllen	3 min	31
19	Wie spreekt: aanwijzingen uit het Hebreeuws	3 min	32
	Om verder te lezen		34

1

Waarom Hooglied moeilijk uit te leggen is

Ik wil graag beginnen met een bekentenis: ik heb het nooit prettig gevonden om les te geven over Hooglied, om een aantal redenen. Eén daarvan is dat ik een man ben, en het lijkt me een meidenboek. Sorry, zo is het me altijd voorgekomen. Het is waarschijnlijk ook een mannenboek, maar het zijn vooral uitspraken van een vrouw over hoe mooi haar vriend is. Voor het grootste deel kan ik me daar niet in verplaatsen, want ik heb geen vriend. Die heb ik ook nooit gehad. Soms vertelt hij hoe mooi zij is. Daar kan ik me soms wel in verplaatsen, maar waar het om gaat, is dat het verhaal moeilijk te doorgronden is.

Het is voor een leraar moeilijk om over dit boek les te geven zonder helemaal de mystieke kant op te gaan, want het is eigenlijk gewoon een liefdesverhaal, zo lijkt het. Om het bestaan ervan in de Bijbel, in de canon van de Schrift, te rechtvaardigen, hebben leraren door de hele geschiedenis heen, zowel Joodse als christelijke, geprobeerd er een allegorische betekenis in te vinden. Dat kan terecht zijn. Maar het is twijfelachtig, omdat het boek zelf geen allegorische betekenissen aandraagt. Op het eerste gezicht is het eenvoudigweg een verhalend lied over een echte romantische relatie.

Ik zei dat ik er om één reden niet graag les over geef: ik heb soms het gevoel dat we in de privésfeer van een stel binnendringen. Het is al moeilijk genoeg om de woorden hardop voor te lezen. Zozeer zelfs dat de Joden, naar mij verteld is, hun kinderen dit boek niet lieten lezen voordat ze achttien jaar waren, of zoiets, omdat het echt niet geschikt is voor kinderen. Het is een seksueel expliciet boek. Het is zelfs niet helemaal duidelijk of de relatie zich tot het huwelijk beperkte. Er is zeker een huwelijk in het boek, en dat lijkt het huwelijk van Salomo en zijn lievelingsvrouw te zijn.

Wat het ook nogal moeilijk maakt, is dat hij vertelt hoe verliefd hij op deze vrouw is, terwijl we weten dat hij uiteindelijk zevenhonderd vrouwen en driehonderd bijvrouwen had. Dat doet afbreuk aan de romantiek. Als je naar een romantische film

kijkt en je hoopt vurig dat de held en de heldin bij elkaar komen, en je dan ontdekt dat hij er nog duizend andere vrouwen op na houdt, dan doet dat er toch wel afbreuk aan.

Dat zijn redenen waarom ik niet altijd van het boek heb genoten. Veel mensen genieten er wel van, vooral leraren die er graag veel allegorische betekenissen in vinden. Ik heb geen bezwaar tegen allegorische betekenissen erin. Ik vind alleen dat veel daarvan erg speculatief zijn, en dat is een terrein van het lesgeven waar mijn voorkeur nooit naar is uitgegaan. Ik ben liever niet erg speculatief in mijn onderwijs. Dit is dus een moeilijk boek om te lezen en uit te leggen.

2

God en Israël, Christus en de gemeente

De grote vraag is: is het een allegorie? In de loop van deze inleiding zullen we bespreken wat het verhaal zelf bevat, maar is het boek bedoeld als een allegorie? Heeft Salomo, die het kennelijk geschreven heeft, bedoeld dat we dit opvatten als een beeld van iets anders dan hemzelf en zijn vriendin? Hij is blijkbaar met haar getrouwd, want er komt een bruiloft in voor. Ik weet niet of hij dat zo bedoeld heeft, en ik weet ook niet of hij dat niet zo bedoeld heeft. Het is niet zo eenvoudig om er op een allegorische manier verbanden in te leggen.

De Joden waren geneigd hiervan een verhaal over God en Israël te maken. God zou dan zijn als Salomo, de echtgenoot, en Israël als de Sulammitische vrouw, de geliefde of echtgenote. We weten wel dat God in het Oude Testament over Zijn relatie met Israël spreekt in termen van een huwelijk. Het verbond dat God bij de berg Sinaï met Israël sloot, wordt daarna aangeduid als een huwelijksverbond dat God met Israël sloot. In Hosea en in Jeremia en op andere plaatsen noemt God Zijn huwelijk met Israël. In Jeremia 31, waar Hij daadwerkelijk voorspelt dat Hij een nieuw verbond zal sluiten met het huis van Israël en Juda, zegt Hij:

> Het zal niet zijn zoals het vorige verbond dat Ik bij de berg Sinaï sloot en dat zij verbraken, hoewel Ik hun echtgenoot was.
>
> JEREMIA 31

Israël wordt in het Oude Testament dus vergeleken met een vrouw van God. Veel rabbijnen zien in Salomo en de Sulammitische vrouw graag een beeld van God en Israël. Er is natuurlijk een heel hartstochtelijke, verliefde, allesbeheersende liefde tussen dit paar. Voor hen zou dit dus spreken van de grote liefde die God voor Zijn volk heeft, en van de liefde die Zijn volk voor Hem zou moeten hebben.

Als je de geschiedenis van Israël leest, vind je eigenlijk nooit veel voorbeelden waarin Israël dit soort liefde voor God beantwoordt. In die zin lijkt het geen erg goede analogie van God en Israël te zijn. Al zou je kunnen betogen dat het eschatologische Israël God op een dag zal liefhebben zoals deze Sulammitische vrouw Salomo liefheeft. Dat is misschien wat je in dit liefdeslied geacht wordt te vinden. Tenminste, dat zeggen de rabbijnen.

Christelijke leraren hebben heel vaak hetzelfde gedaan, maar dan natuurlijk met Jezus als de Bruidegom. De vrouw is soms als de gemeente gezien, om voor de hand liggende redenen. De gemeente is de bruid van Christus. Paulus zegt in Efeze hoofdstuk 5 dat de instelling van het huwelijk in de hof van Eden bedoeld was als een beeld van Christus en de gemeente. Openbaring 19 spreekt over:

> de bruid, de vrouw van het Lam, die zich gereedmaakt
>
> OPENBARING 19

En we zien:

> En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, neerdalen van God uit de hemel, gereedgemaakt als een bruid die voor haar man sierlijk gemaakt is.
>
> OPENBARING 21:2

En dat is de gemeente.

Het lijkt erop dat er minstens evenveel reden is om dit te zien als een beeld van Christus en de gemeente als er voor Israël was om het te zien als een beeld van God en Israël. Volgens mij wijzen veel uitleggers er graag op dat deze vergelijking in sommige opzichten opgaat, ook als ze betwijfelen of die vergelijking in het boek bedoeld is. En

dat is ook zo. Liefde tussen een getrouwd paar is duidelijk iets wat God heeft geschapen en bedoeld heeft als weerspiegeling van Christus' liefde voor de gemeente. Daarom zei Paulus, toen hij zei:

> Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich aan zijn vrouw hechten, en die twee zullen tot één vlees zijn.
>
> EFEZE 5:31

ook:

> Dit geheimenis is groot; maar ik spreek met het oog op Christus en de gemeente.
>
> EFEZE 5:32

3

Psalm 45 als mogelijk bruiloftslied van Salomo

Er is misschien nog een reden om dit boek te zien als een boek over Christus en de gemeente. Als je Psalm 45 erbij neemt, zie je dat het een lied is dat geschreven is ter gelegenheid van een koninklijke bruiloft. Wie de koning is die gaat trouwen, is niet duidelijk. Er wordt nergens echt gezegd over welke koning dit gaat. Maar Psalm 45 gaat duidelijk over de bruiloft van een koning.

Het lijkt erop dat het om een koning in het zuidelijke koninkrijk gaat. Er worden veel vleiende dingen over deze man gezegd, die we eerder zouden toepassen op een van de koningen van Israël die niet van God waren afgevallen. Hoewel ik me kan voorstellen dat een schrijver die een lied voor de bruiloft van een koning schreef, heel lovende dingen over de koning zou zeggen, ook als het een akelige koning was. Dat zou immers van hem worden verwacht.

Hoe dan ook, sommigen hebben gedacht dat Psalm 45 geschreven zou kunnen zijn ter gelegenheid van Salomo's bruiloft, een van zijn bruiloften. De schrijver van Psalm 45 zegt:

> Mijn hart brengt een goed woord voort; ik draag mijn gedichten voor over een Koning; mijn tong is een pen van een vaardige schrijver.
>
> PSALMEN 45:2

En hij zegt tegen de koning:

> U bent veel mooier dan de andere mensenkinderen; genade is op Uw lippen uitgegoten, daarom heeft God U voor eeuwig gezegend.
>
> PSALMEN 45:3

Dat betekent: knapper.

Dat betekent dat je innemend en vriendelijk spreekt.

God had Salomo inderdaad voor eeuwig gezegend, volgens de beloften aan David in 2 Samuel hoofdstuk 7. Daar vertelde de profeet Nathan aan David dat na Davids dood een zoon van hem na hem op zijn troon zou zitten, en dat God zijn koninkrijk voor

eeuwig zou bevestigen. Salomo was de zoon van David die na Davids dood op zijn troon zat, en er is die belofte dat zijn koninkrijk voor eeuwig bevestigd zou worden. Dit zou mogelijk op Salomo kunnen slaan.

> Gord Uw zwaard aan de heup, o Held, het zwaard van Uw majesteit en Uw glorie. Rijd voorspoedig uit in Uw glorie, op het woord van waarheid, zachtmoedigheid en gerechtigheid; Uw rechterhand zal U ontzagwekkende daden leren. Uw pijlen zijn scherp; zij treffen het hart van de vijanden van de Koning. Volken zullen onder U vallen.
>
> PSALMEN 45:4-6

In werkelijkheid heeft Salomo nooit oorlog gevoerd. Maar als dit voor Salomo geschreven was, is het niet verrassend dat de schrijver over zijn krijgskunst zou spreken. Dit zou immers geïdealiseerd kunnen zijn, of het zou zelfs kunnen gaan over wat hij mogelijk zou doen. Aan het begin van Salomo's regering zou misschien niemand hebben geweten dat hij zijn hele leven zou doorbrengen zonder ooit oorlog te voeren. Koningen deden dat immers meestal wel. Zijn vader David voerde zijn hele leven oorlog, en voor zover iemand wist, zou Salomo dat misschien ook doen.

Hoe dan ook, we weten niet of dit over Salomo gaat, maar het belangrijke in deze psalm staat in vers 6:

> Uw troon, o God, bestaat eeuwig en altijd; de scepter van Uw Koninkrijk is een scepter van rechtvaardigheid. U hebt gerechtigheid lief en haat goddeloosheid; daarom heeft Uw God U gezalfd, o God, met vreugdeolie, boven Uw metgezellen.
>
> PSALMEN 45:7-8

Dit zou zeker op Salomo kunnen slaan, want in zijn begintijd had hij inderdaad wijsheid en gerechtigheid lief. De meeste latere koningen hadden dat niet. Er waren er een paar die dat wel hadden. Uzzia, Jotham, Hizkia en Josia waren zeker koningen na

Salomo die gerechtigheid liefhadden. Slechts een paar Judese koningen hadden dat. Geen van de koningen van Israël had dat.

Er zouden maar een paar koningen zijn op wie dit zou kunnen slaan. Salomo zou een goede mogelijkheid zijn om te overwegen, omdat er staat dat God hem met vreugdeolie gezalfd had boven zijn metgezellen. Salomo overtrof inderdaad alle anderen van zijn generatie in wijsheid, rijkdom, macht en aanzien.

4

Salomo als voorafbeelding van Christus

Maar je weet misschien dat vers 6 en 7 in het Nieuwe Testament worden aangehaald, in het boek Hebreeën, hoofdstuk 1, vers 8 en 9. Daar worden ze op Christus toegepast. Het is duidelijk dat Salomo in het Oude Testament een voorafbeelding van Christus is. Dat geldt zelfs voor de oorspronkelijke uitspraak over Salomo in het gedeelte dat ik eerder noemde, 2 Samuel 7:12 en verder. In 2 Samuel 7:12 en verder doet de profeet Nathan die uitspraak over Davids zoon. De uitspraak die Nathan deed, heeft duidelijk betrekking op Salomo én op Jezus. De dingen die over die zoon van David worden gezegd, zijn in mindere mate door Salomo vervuld en in meerdere mate door Jezus. Als de zoon van David bij uitstek die in Davids plaats regeert, wordt Salomo altijd als een voorafbeelding van Christus erkend. Of hij ook met betrekking tot het Hooglied als een voorafbeelding van Christus moet worden gezien, is een ander verhaal. Maar in minstens één opzicht weten we dat Salomo een voorafbeelding van Christus is. En iets wat in Psalm 45 over deze koning wordt gezegd, wordt door de schrijver van Hebreeën opgevat als iets wat over Christus gaat. Dat wijst er sterk op dat deze koning Salomo kan zijn geweest. Het is niet duidelijk of Uzzia, Jotham, Hizkia, Josafat, Josia of een van de andere goede koningen van Juda ooit als een voorafbeelding van Christus werden beschouwd. Maar we weten dat dit voor Salomo wel gold. Als de schrijver van Hebreeën geloofde dat deze psalm over Salomo was geschreven, zou hij er gemakkelijk een voorafbeelding van Christus in zien en deze woorden op Christus toepassen.

5

De bruid en de bruiloft in Psalm 45

Het is niet zeker, en ik ga niet betogen dat dit noodzakelijkerwijs Salomo is. Maar van alle koningen die het zouden kunnen zijn, lijkt Salomo de beste kandidaat. Als dat zo is, is het een bruiloftspsalm van Salomo, als Salomo degene is om wie het hier gaat. In vers 8 van de psalm:

> Al Uw kleding geurt van mirre en aloë en kaneel, wanneer U uit de ivoren paleizen komt, waar men U verblijdt.
>
> PSALMEN 45:9

Deze geuren van de bruidegom worden in het Hooglied ook door de bruid, of door de vrouw, genoemd. Er staat:

> Koningsdochters zijn onder Uw voorname vrouwen; de koningin staat aan Uw rechterhand, in het fijne goud van Ofir.
>
> PSALMEN 45:10

Waarschijnlijk waren zijn vrouwen voornamelijk koningsdochters. Hij sloot veel politieke huwelijken en ging daarmee verdragen aan met andere koningen om hem heen.

Welke koningin, dat weten we niet. Maar dit zou de bruid zelf kunnen zijn, of het zou de koningin-moeder kunnen zijn. Het is altijd mogelijk dat dit een verwijzing is naar Bathseba, de koningin-moeder, want ook zij zou in een bepaalde context koningin worden genoemd.

> Luister, dochter, en zie, en neig uw oor: vergeet uw volk en het huis van uw vader.
>
> PSALMEN 45:11

Dit is tot het meisje gericht. Als dit toevallig de Sulammitische uit het Hooglied is, zou dat interessant zijn, want er staat:

> Luister, dochter, en zie, en neig uw oor: vergeet uw volk en het huis van uw vader. Dan zal de Koning verlangen naar uw schoonheid; omdat Hij uw Heere is, buig u voor Hem neer. De dochter van Tyrus zal komen met een geschenk; de rijken onder het volk zullen trachten uw aangezicht gunstig te stemmen. De koningsdochter is innerlijk één en al heerlijkheid; haar kleding bestaat uit borduurwerk van gouddraad. In kleurrijk geborduurde kleding wordt zij naar de Koning geleid; jonge meisjes, haar vriendinnen in haar gevolg, worden bij U gebracht.
>
> PSALMEN 45:11-15

De maagden zouden heel goed de dochters van Jeruzalem kunnen zijn die in het Hooglied af en toe van zich laten horen, die als een koor in het lied zijn. Er staat:

> In kleurrijk geborduurde kleding wordt zij naar de Koning geleid; jonge meisjes, haar vriendinnen in haar gevolg, worden bij U gebracht. Zij worden geleid in grote blijdschap en vreugde, zij gaan het paleis van de Koning binnen.
>
> PSALMEN 45:15-16

6

Psalm 45 als sleutel voor Hooglied

Vers 16 en 17 zijn een aansporing aan de bruid. Of het Hooglied nu wel of niet wordt opgevat als een voorafbeelding van Christus en de gemeente, deze psalm moet blijkbaar wel zo worden opgevat. Dat komt door vers 6 en 7, die worden aangehaald als woorden over Christus, en het is een bruiloftspsalm. De enige bruiloft van Christus is dus die met de gemeente. Tot de bruid wordt in vers 16 gezegd:

> Uw zonen zullen de plaats van Uw vaderen innemen; U zult hen tot vorsten aanstellen over heel de aarde. Ik zal Uw Naam in herinnering roepen bij alle generaties; daarom zullen de volken U loven, voor eeuwig en altijd.
>
> PSALMEN 45:17-18

De vrouw zal haar band met haar vader opgeven om zich te verbinden met haar nieuwe familie, die uit haar zonen zal bestaan. Deze bruiloftspsalm gaat dus over een koning, een Joodse koning, iemand van wie wordt gezegd dat hij rechtvaardig is, iemand die gerechtigheid liefheeft en ongerechtigheid haat. Dat zou nauwelijks van toepassing zijn op iemand als Achaz of op veel van de andere slechte koningen van Juda. Het zou op Salomo van toepassing kunnen zijn.

Aangezien er in deze psalm een gedeelte staat dat in het Nieuwe Testament wordt aangehaald als woorden over Christus, is het duidelijk dat de koning om wie het in Psalm 45 gaat, een voorafbeelding van Christus is. Voor zover wij weten, was Salomo de enige zoon van David die dat was. Je zou kunnen betogen dat iedere zoon van David als een voorafbeelding van Christus zou kunnen worden gezien, aangezien Hij de Zoon van David bij uitstek is. Toch is Salomo beslist degene die in de oudtestamentische Schrift specifiek wordt aangewezen als een voorafbeelding van de Messias.

Het is interessant dat we mogelijk een bruiloftspsalm van Salomo hebben die iemand anders heeft geschreven, naast het Hooglied dat hij zelf heeft geschreven, waarin ook een bruiloftsthema voorkomt. Daaruit zou natuurlijk niet noodzakelijk volgen dat de

vrouw in Psalm 45 dezelfde vrouw is als die in het Hooglied, aangezien er veel vrouwen in Salomo's leven waren. En 1 Koningen hoofdstuk 11 zegt:

> Salomo had veel vrouwen lief, en velen van hen keerden zijn hart van God af.
>
> 1 KONINGEN 11

Hij trouwde met name met de dochter van de farao. Blijkbaar trouwde hij vrijwel direct na zijn troonsbestijging met de dochter van de farao en ging hij daarmee een politieke verbintenis met Egypte aan. Het kan zijn dat Psalm 45 over die bruiloft gaat. Maar hoe dan ook, er is dus dat lied, mogelijk over Salomo en een bruiloft, dat in het Nieuwe Testament als een beeld van Christus behandeld lijkt te worden. Daarom zou het evengoed gerechtvaardigd zijn om ook dit Hooglied van Salomo, dat over een bruiloft gaat, als een beeld van Christus te zien. Dat is alles wat ik hier wil zeggen. Ik weet niet hoeveel we over het Hooglied moeten aannemen, maar veel mensen nemen er van alles over aan als beeld van Christus en de gemeente. En misschien is daar enige rechtvaardiging voor. Veel moderne uitleggers zouden het Hooglied gewoon liever nemen zoals het er staat. Wat een idee. Gewoon naar het boek kijken en het nemen zoals het er staat. In dat geval zou het eenvoudig een beschrijving zijn van hoe twee mensen elkaar liefhebben wanneer ze verkering hebben en wanneer ze trouwen. Aangezien het een heel positieve kijk heeft op seksuele omgang tussen het paar, zou het in wezen een tegenwicht bieden aan wat je meestal in de Bijbel over seks vindt.

7

Seksualiteit als iets heiligs

Wanneer seks in de Bijbel wordt beschreven, gaat het meestal over afwijkende vormen ervan. Meestal gebeurt dat in wetten en geboden die zeggen dat je geen seks mag hebben met dieren, geen seks mag hebben met de vrouw van je vader, geen seks mag hebben met je zus. De wetten over seks in de Bijbel zijn doorgaans negatief geformuleerd. Dus meestal — niet altijd, maar meestal — wanneer je in de Bijbel over

seks leest, bekijk je het van de negatieve kant. Daarom denk ik dat seks onder religieuze mensen, en zelfs onder christenen, door de geschiedenis heen als een nogal vies onderwerp is beschouwd.

Er valt iets voor te zeggen om gesprekken over seks privé te houden. Maar niet omdat het een vies of beschamend onderwerp is; het is een heilig onderwerp en je wilt het niet ontheiligen. God heeft de seksuele relatie tussen een man en een vrouw bedoeld om het beeld van Christus en de gemeente te weerspiegelen, zoals Paulus in Efeze 5 zei. Omdat dat zo is, is het iets heel heiligs, heiliger dan vriendschap of de meeste andere soorten relaties. Het seksuele gedeelte is het unieke gedeelte, want er zijn andere heel belangrijke relaties die God heeft ingesteld. De relatie tussen vader en zoon is ook een beeld van God en ons. Relaties tussen broers en zussen zijn een beeld van onze relatie in het lichaam van Christus, familierelaties. Er zijn allerlei relaties tussen mensen die op de een of andere manier een geestelijke tegenhanger uitbeelden, maar bij geen daarvan hoort seks. Seks is het unieke aspect van een huwelijksrelatie en neemt daarom een afzonderlijke plaats in als het gaat om hoe we ertegen aankijken.

Stel dat je alleen de wetten en regels tegen seksuele zonde had. Daarvan hebben we er in de oudtestamentische wet heel veel. Ook het Nieuwe Testament spreekt zich vaak tegen seksuele zonde uit. Wanneer Paulus dingen opsomt zoals de werken van het vlees, of reeksen zonden waaraan de heidenen zich schuldig maken, is altijd minstens een derde van de genoemde dingen een seksuele zonde van de een of andere soort. Geen wonder dat de wereld de indruk krijgt dat christenen preuts zijn of seks niet iets goeds vinden. Het is niet zo dat we het niet iets goeds vinden; we vinden alleen dat het niet iets goedkoops is. We vinden het niet iets vulgairs. We vinden dat seks iets heiligs is. En iets heiligs weghalen uit de heilige omgeving waar het thuishoort, is heiligschennis.

Het is niet zo dat we ons ervoor schamen. Het is iets wat God heel persoonlijk heeft gemaakt, heel privé, iets wat zorgvuldig bewaakt en beschermd moet worden en binnen bepaalde grenzen moet blijven. Alle negatieve dingen die de Bijbel over seks zegt, gaan eenvoudig over dingen waarbij de heilige daad die tussen een getrouwd paar thuishoort, de straat op wordt gesleept en te kijk wordt gezet, of als iets goedkoops overal wordt rondgestrooid. Daar maakt de Bijbel bezwaar tegen. Het is niet iets vies, maar iets heiligs dat wordt ontheiligd.

8

Bijbelse huwelijksnormen en het homodebat

Omdat er tegenwoordig veel politieke discussie is over homorechten en het homohuwelijk en dergelijke dingen, wordt van christenen die voor Bijbelse normen opkomen vaak gezegd dat ze homofoob zijn. Alsof er specifiek iets aan homoseksueel gedrag is waar we krampachtig en angstig op reageren. Maar de waarheid is dat christenen niet homofoob zijn. Christenen zijn er zelfs niet specifiek op uit om hun kritiek op homoseksualiteit te richten. Waar we tegen zijn, is het opnieuw definiëren van wat seks en het huwelijk behoren te zijn. God heeft zowel seks als het huwelijk geschapen en bepaald wat ze zijn. En Hij heeft er een heilige bedoeling mee: dat ze Christus en de gemeente weerspiegelen.

Het is niet eenvoudigweg dat homoseksualiteit iets slechts is; het is eenvoudigweg dat het een verkeerd gebruik is van iets wat God heeft gemaakt. Het is niet verkeerder dan overspel of incest of seks met dieren of andere vormen van seksueel wangedrag. Bij elke vorm van seksueel wangedrag wordt iets heiligs genomen en ontheiligd, en dat is heiligschennis. Het is net als wanneer mensen in het Oude Testament de Naam van God lasterden of de sabbat schonden. Telkens wanneer ze iets heiligs schonden, of de ark aanraakten terwijl ze de ark niet mochten aanraken, gaat het om de schending van iets wat zorgvuldig bewaakt en heel duidelijk afgezonderd moet blijven.

Het is jammer. Het is echt jammer dat de bijzondere politieke nadruk op homoseksuele kwesties tegenwoordig ertoe leidt dat christenen zich schijnbaar uitspreken tegen een groep mensen die zich waarschijnlijk niet méér schuldig maken aan seksueel afwijkend gedrag dan de meeste heteroseksuele mensen. Het is niet werkelijk zo dat christenen homoseksualiteit als de vijand op de korrel nemen. Waar het ons om gaat, is de Bijbelse normen voor het huwelijk hooghouden. Dat zou moeten betekenen dat we het huwelijk verdedigen tegen de bedreigingen van echtscheiding en overspel en andere vormen van afwijkend gedrag, niet alleen tegen homoseksualiteit. God heeft seks voor een specifiek doel bestemd, en wanneer die verkeerd wordt gebruikt, veroordeelt de Bijbel dat. Maar er zijn gevallen, er is getuigenis in de Schrift, waaruit blijkt dat God er niet tegen is. Sterker nog, Hij verheugt Zich erin wanneer het gaat om de juiste vereniging van een man en zijn vrouw. En misschien is de voornaamste

waarde van dit boek wel dat het werkelijk een positieve kant van een seksuele relatie laat zien en die beschouwt als iets om te vieren en als iets wat goed is. Dat geldt zelfs los van enige overeenkomst met Christus en de gemeente die je erin zou kunnen zien of vinden. En dat is het natuurlijk ook.

9

Huwelijksintimiteit als beeld van aanbidding

Ik heb er weleens op gewezen dat God, toen Hij man en vrouw maakte als een beeld van Christus en de gemeente, zoals Paulus over Adam en Eva zei, hen maakte als een soort die zich geslachtelijk voortplant, in plaats van een soort die zich ongeslachtelijk voortplant. Er zijn soorten die zich ongeslachtelijk voortplanten. Maar toen God man en vrouw maakte, maakte Hij hen niet om zich ongeslachtelijk voort te planten. Er is een bijzondere reden waarom Hij hen zo heeft gemaakt dat ze één vlees worden op de manier waarop ze dat doen bij de voortplanting en in het huwelijk en de vereniging. Volgens mij is de reden daarvoor dat seks binnen het huwelijk in de geestelijke werkelijkheid aanbidding voorstelt. Het Oude Testament bevestigt dat volgens mij duidelijk.

Hoe weten we dat? Het is heel duidelijk. Elke keer dat Israël andere goden aanbad, zei God dat ze overspel pleegden. Ze behoren alleen God te aanbidden. Waarom? Omdat ze met Hem getrouwd zijn, net zoals een vrouw alleen met haar man seks behoort te hebben en met niemand anders. Zij behoort God te aanbidden, en wanneer ze een andere god aanbaden, was dat overspel, zei God. Ze gedragen zich als een hoer tegenover hun man. Het is duidelijk dat het exclusieve karakter van de seksuele relatie binnen het huwelijk een beeld is van het exclusieve karakter van de aanbiddingsrelatie waarin Gods volk alleen God aanbidt.

Misschien kun je hier beter voor jezelf over nadenken dan in een opgenomen lezing. Wanneer je nadenkt over de bijzonderheden van hoe seks is ontworpen, en beseft dat God dit bedoelde als een beeld van onze relatie met Christus, kan dat ons meer vertellen over onze relatie met Christus en onze aanbidding dan we anders zouden hebben gedacht.

Om te beginnen weten we dat God de seksuele relatie tussen man en vrouw heeft geschapen om tot voortplanting te leiden, om vruchtbaar te zijn. En zo moet ook onze aanbidding van God, onze aanbidding van Christus, vruchtbaar zijn. Die behoort in ons de gelijkenis met Christus voort te brengen. Het Woord wordt vlees in ons wanneer het zaad in ons wordt geplant. De Bijbel spreekt daarover.

> u, die opnieuw geboren bent, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.
>
> 1 PETRUS 1:23

Christus is natuurlijk het Woord van God, Die leeft en voor eeuwig blijft. Hij is het zaad dat in ons wordt geplant.

Het woord ‘zaad’ is in het Grieks ‘sperma’, en dat is niet specifiek bedoeld als een verwijzing naar zaadvocht. Dat is het Griekse woord voor zaad. Elk plantenzaad wordt een sperma genoemd. En daar komt ons woord ‘sperma’ natuurlijk vandaan. Maar waar het om gaat, is dat Hij in de intieme relatie tussen God en Zijn volk Zichzelf in ons voortbrengt.

Ik heb het ook vaak interessant gevonden dat andere hogere dieren zich niet met hun gezichten naar elkaar toe voortplanten. God heeft hen niet ontworpen om dat met hun gezichten naar elkaar toe te doen. Maar mensen heeft Hij zo ontworpen dat ze met hun gezichten naar elkaar toe zijn, elkaar aankijken en een intieme relatie hebben. Niet alleen een biologische uitwisseling van genetisch materiaal, maar werkelijk een relatie van aangezicht tot aangezicht. En aanbidding van God, van Christus, behoort als het ware van aangezicht tot aangezicht te zijn, iets intiems. Dit zijn dingen die volgens mij iedereen bij enig nadenken kan zien, wanneer je overweegt wat de Bijbel zegt over de betekenis van de seksuele relatie binnen het huwelijk in verhouding tot het onderwijs van het Nieuwe Testament over Christus en de gemeente.

10

Seks vóór het huwelijk en de verhaalvolgorde

Maar Hooglied is een boek dat die seksuele relatie bevestigt, hoewel het niet helemaal duidelijk is. Bijna alle christelijke uitleggers zeggen dat alle seks in dit boek binnen het huwelijk plaatsvond. Het is niet duidelijk dat dit zo was, maar het zou kunnen. Het hangt ervan af hoe je de chronologie van de verschillende liederen ordent. Er staan zeven verschillende liederen in dit boek, die op een soort lappendekenachtige manier bij elkaar zijn gebracht. Het is mogelijk dat je ze zo in chronologische volgorde kunt zetten dat er vóór het huwelijk geen seksuele activiteit was. Of zelfs dat een deel van de beschreven seksuele activiteit plaatsvond in een droom of in de verbeelding van het meisje vóór het huwelijk. Het is mogelijk om dit paar in dit boek vóór het huwelijk kuis te laten blijven, maar het is niet vanzelfsprekend. Het belangrijkste is echter dat ze wel trouwden.

Volgens de oudtestamentische wet moesten een man en een ongetrouwde maagd namelijk trouwen als ze een seksuele relatie hadden en zij niet met een andere man verloofd was. Dat is natuurlijk niet populair onder christenen; het is gewoon niet populair. Dat bewijst dat seks alleen voor getrouwde stellen bedoeld was en dat mensen die niet getrouwd zijn het niet behoren te doen. En als ze het toch deden voordat ze getrouwd waren, moesten ze trouwen, al was dat niet noodzakelijk een straf. Er staat eigenlijk geen andere straf op dan dat ze moeten trouwen en niet mogen scheiden. Onder de wet mochten de meeste stellen scheiden. Maar als een stel vóór het huwelijk met elkaar naar bed was geweest en daarna trouwde, mochten ze niet scheiden. De straf was dus dat ze hun leven lang met elkaar moesten leven. Als ze van elkaar hielden, vonden ze dat misschien geen zware straf. Blijkbaar werd er onder de wet niet noodzakelijk van uitgegaan dat er een zonde was begaan als ze met elkaar naar bed waren geweest en vervolgens met elkaar trouwden. Misschien ging Salomo van die gedachte uit. Het kan zijn dat ze, toen hij eenmaal besloten had met haar te trouwen en zij met hem, misschien al iets met elkaar deden. Ik weet het niet. Dat is moeilijk te zeggen als je het boek leest.

11

Zeven idyllen en de titel ‘Lied der liederen’

Dit komt natuurlijk voor een deel doordat Hooglied niet chronologisch is gerangschikt. Er zijn zeven zogenaamde idyllen. Een idylle, gespeld I-D-Y-L-L-E, is een poëtisch, romantisch gedicht, een liefdeslied dat zich afspeelt in een landelijke, herderlijke omgeving. Ook andere culturen dan Israël kennen idyllen. Dit is het enige voorbeeld van een idylle in de Bijbel. Hooglied is vergeleken met andere Bijbelboeken een unieke compositie. Het is enig in zijn soort, net zoals het boek Openbaring een uniek boek is, omdat het het enige volledig apocalyptische boek is dat ons in de canon van het Nieuwe Testament is gegeven. Er zijn enkele apocalyptische boeken in het Oude Testament. Maar wat idyllen betreft, is Hooglied alles wat we in de Bijbel hebben, in de canonieke boeken.

Een idylle is een lied dat de gewone dingen van het leven neemt en er een romantische kleur aan geeft. Je weet hoe dat gaat wanneer mensen verliefd zijn: alle vogels zingen mooier en alle bloemen hebben helderdere kleuren, enzovoort. Alles wat gewoon is, roept bij verliefde mensen een ander soort gewaarwording op. Een idylle is een lied dat dat hele gevoel overbrengt.

Hooglied bestaat uit zeven idyllen, en elk daarvan vertelt een stukje van deze relatie. Wat het achterliggende verhaal betreft, hebben sommige hedendaagse geleerden gemeend dat er helemaal geen achterliggend verhaal is. Dat er zich hier geen verhaal afspeelt, maar dat er zeven afzonderlijke liefdesliederen zijn die volledig onafhankelijk van elkaar zijn geschreven. Ze gaan zelfs niet noodzakelijk allemaal over hetzelfde stel. Dit is gewoon een verzameling liefdesliederen die bij elkaar zijn gebracht, net zoals we een verzameling psalmen in het Psalmboek hebben of een verzameling spreuken in het boek Spreuken.

Er is dus een verzameling liederen. We weten uit 1 Koningen hoofdstuk 4 dat Salomo duizend vijf liederen schreef, en hier zouden er zeven van verzameld kunnen zijn in plaats van één. Het heet immers het Lied der liederen. Je zou kunnen betogen dat het

boek een lied is dat uit zeven liederen bestaat, een verzameling liederen. Veel hedendaagse geleerden hebben betoogd dat we hier helemaal niet naar een achterliggend verhaal moeten zoeken. Het is gewoon een verzameling liefdespoëzie.

Maar de meeste geleerden vinden het niet erg waarschijnlijk dat dat klopt. Om te beginnen is de manier waarop de geliefden elkaar aanspreken en over elkaar praten door het hele boek heen behoorlijk vergelijkbaar, welke idylle je ook leest. Het lijkt erop dat we het over hetzelfde stel hebben. Salomo wordt door het boek heen een aantal keren genoemd, volgens mij zeven keer, als de betrokken minnaar. Natuurlijk zou dat niet noodzakelijk betekenen dat het elke keer dezelfde vrouw is. Maar het verdient, denk ik, de voorkeur om dat te geloven.

De titel van Salomo's lied, ‘Lied der liederen’, is een formulering zoals ‘Koning der koningen’, ‘Heere der heren’, ‘heilige der heiligen’. Dit is een Hebreeuwse manier om ‘het beste van’ te zeggen. Het heilige der heiligen is het allerheiligste. Wat wij het heilige der heiligen in de tabernakel of de tempel noemen, wordt elders eigenlijk het allerheiligste genoemd. Dat is de betekenis van ‘heilige der heiligen’ in het Hebreeuwse taaleigen. Op dezelfde manier betekent ‘Koning der koningen’, ‘Heere der heren’: de hoogste onder de koningen, de hoogste onder de heren. Het Lied der liederen zou het voornaamste, het prachtigste lied van alle liederen zijn.

Blijkbaar is het van alle liederen die Salomo schreef zijn lievelingslied over zijn lievelingsvrouw, tenminste op dat moment. Ik denk dat hij, toen hij dit schreef, maar zestig vrouwen had, geen zevenhonderd.

[Vertalersnoot: de spreker baseert deze telling op zijn Engelse Bijbelvertaling van Hooglied 6:8. De HSV formuleert dit als ‘Al waren er zestig koninginnen’.] Dit moet vroeg in zijn leven zijn geweest, toen hij nog maar zo weinig vrouwen had, zo'n kleine harem. Maar deze vrouw was de beste van het stel, tenminste voor dat moment.

12

De Sulammitische en de mogelijke band met Abisag

We weten gewoon niet veel over wie zij is. Ze wordt een Sulammitische genoemd. Men denkt dat het woord ‘Sulammitische’ een vrouw uit Sunem betekent. We hebben in de boeken Koningen twee keer over Sunamitische vrouwen gelezen. We hebben bijvoorbeeld in 1 Koningen hoofdstuk 1 de situatie dat David oud was en blijkbaar aan tering lag te sterven. Zijn lichaam produceerde geen warmte meer. Hoeveel dekens ze ook op hem stapelden, hij had het nog steeds koud.

Dus iemand stelde voor om de mooiste vrouw van het koninkrijk te zoeken, een jonge maagd, zodat ze geen inbreuk zouden maken op het huwelijk van iemand anders. Zoek een vrouw die beschikbaar is om te trouwen, de mooiste die ze konden vinden, en leg haar bij hem in bed. Niet dat hij seks met haar zou hebben. Hij was inmiddels oud, en de Bijbel zegt uitdrukkelijk dat hij geen seks met haar had. En daarvoor had hij trouwens genoeg vrouwen. Deze vrouw moest hem alleen maar warm houden in bed, de lakens verwarmen door daar te liggen. En de vrouw die ze vonden, was een vrouw die Abisag heette, van wie gezegd werd dat ze een Sunammitische was. Nu wordt de vrouw in dit boek een Sulammitische genoemd. Maar er zijn Hebreeuwse woorden waarin de N en de L onderling verwisseld kunnen worden. Dat wil zeggen, het woord is hetzelfde, of je het nu met een N of met een L schrijft. En sommigen hebben gedacht dat Sulammitische en Sunammitische in wezen hetzelfde woord zijn. En sommigen hebben zelfs gedacht dat zij misschien Abisag, de Sunammitische, is, aangezien Salomo zo verliefd is op deze Sulammitische.

David had immers geen seks met haar. Ze bleef maagd totdat David stierf en Salomo koning werd. Dus zou ze mogelijk nog steeds iemand zijn met wie Salomo kon trouwen als hij dat wilde. En ze was de mooiste vrouw die ze in het koninkrijk konden vinden. Daarom zou ze heel goed Salomo's hart veroverd kunnen hebben, zoals we hier lezen. En het is een interessante suggestie.

Er is nog een Sunammitische vrouw in het Oude Testament, die beslist niet deze vrouw is. Dat is een oudere vrouw bij wie Elisa verbleef, bij haar en haar man en zoon, en hij wekte haar zoon op uit de dood. Maar dat was een andere vrouw uit Sunem. Hoe dan ook, de naam van deze vrouw wordt nergens genoemd, hoewel Salomo's naam een aantal keren in het boek genoemd wordt.

13

Salomo en de herder als rivalen

Onder christelijke uitleggers zijn er twee hoofdtheorieën die de boventoon voeren over het achterliggende verhaal van het lied. Om te beginnen is het duidelijk dat er een man in het verhaal voorkomt die als herder wordt beschreven, iemand die kudden hoedt. Het meisje zelf is blijkbaar iemand die een wijngaard verzorgt, en misschien hield ze zelf ook een paar geiten. Dit speelt zich af in een landelijke omgeving. En de vrouw is duidelijk verliefd op een herdersjongen, of een jonge man die herder is. De vraag is: wie is die herder?

Er bestaan twee opvattingen. De ene is dat er twee mannen in het verhaal voorkomen, Salomo en de herder, en dat ze om de liefde van de vrouw wedijveren. De andere is dat de herder Salomo is. Laten we die twee mogelijkheden dus eens bekijken. De twee belangrijkste theorieën die uitleggers naar voren brengen, en sommigen verdedigen de ene of de andere met grote stelligheid, zijn deze. A: er zijn twee mannen die om de liefde van dit ene meisje dingen. Of B: er is maar één man, Salomo.

De eerste opvatting, dat er een herder en Salomo zijn die met elkaar wedijveren, gaat als volgt. Dit meisje is een schoonheid van het platteland, die in Israël woont, en ze heeft een vriend die een herdersjongen uit haar streek is. Maar Salomo komt toevallig langs en ziet haar. Hij raakt verliefd op haar en wil haar hebben, en hij probeert haar het hof te maken. Hij neemt haar zelfs mee naar Jeruzalem om haar zijn rijkdom en zijn heerlijkheid te laten zien, Salomo in al zijn heerlijkheid, en om te proberen haar zover te krijgen dat ze verliefd op hem wordt. En ze overweegt het. Ze denkt erover na. Ze komt in de verleiding. Maar uiteindelijk kiest ze voor de herdersjongen en gaat ze niet op Salomo's toenadering in.

Degenen die het zo zien, menen dat de passages over de herder over iemand anders gaan dan de passages over Salomo. En ze opperen dat, als dit een beeld is van Christus en de gemeente, Salomo de wereld zou kunnen vertegenwoordigen en de herdersjongen Christus. De wereld probeert de gemeente te verleiden, zoals Salomo met al zijn rijkdom en al zijn schoonheid en al zijn spullen dit meisje probeert weg te lokken bij haar geliefde herdersjongen. En daarom is het alsof de gemeente, die trouw zou moeten zijn aan Christus, de Herder, door de vorst van deze wereld wordt weggelokt naar wereldgelijkvormigheid. Maar uiteindelijk weerstaat ze dat en trouwt ze met de herdersjongen.

Zo zien veel mensen het achterliggende verhaal hiervan. Het klopt als verhaal, maar is het werkelijk wat we geacht worden te begrijpen? Het lijkt heel onwaarschijnlijk dat Salomo zo'n lied zou schrijven waarin hij de slechterik is en waarin hij het meisje verliest. Het lied is een viering, geen klaagzang. Als hij verliefd was op het meisje en zij hem afwees en met iemand anders trouwde, zou hij dan een lied schrijven om die situatie te vieren? Mij lijkt dat niet. Het lijkt me gewoon niet waarschijnlijk dat het zo in elkaar zit. Dat is een intuïtie van mij. Die kan verkeerd zijn.

14

Salomo als herder in vermomming

Het andere idee is dat er maar één man in het verhaal voorkomt. Dat is Salomo. Maar waarom is hij dan een herder? Waarom? Hij is een koning. En hij is in het verhaal ook duidelijk de koning. En sommigen hebben gemeend dat hij zichzelf gewoon in zijn dichterlijke verbeelding als herder idealiseert. Hij stelt zichzelf voor als een herder, die dezelfde soort levenswijze heeft als dit meisje, haar het hof maakt, enzovoort. Maar ik weet het niet. Ook dat is me nooit erg waarschijnlijk voorgekomen.

Er zijn volgens mij meer opvattingen over Hooglied dan over het boek Openbaring. Je zou een boek kunnen schrijven: ‘Hooglied: tien visies’. Maar de ene visie die ik heb gehoord en die mij heel aannemelijk lijkt… Trouwens, studenten hebben ook hun eigen visies ingeleverd, en daar zaten interessante, doordachte visies bij. Geen daarvan behoort noodzakelijkerwijs tot de gangbare opvattingen, maar dat is prima. Het doel van je werk is dat je zelfstandig nadenkt en met je eigen ideeën komt. En niemand weet

wat de juiste visie is, dus wie weet? Misschien maakt die van jou wel een kans om de juiste te zijn. Maar de visie die mij juist leek, is de volgende. Ik moet zeggen dat het geen erg waarschijnlijk verhaal lijkt. Het klinkt te veel als een sprookje. Maar Salomo was de rijkste en machtigste man ter wereld. Hij leidde een sprookjesleven en had alles kunnen doen wat hij wilde. Of misschien heeft hij zich alleen maar voorgesteld dat dit gebeurde. Maar volgens mij gaat het verhaal ongeveer zo.

Salomo bezoekt op een gegeven moment een van zijn vele wijngaarden, met zijn hele koninklijke gevolg bij zich. In de wijngaard ziet hij een meisje werken dat werkelijk adembenemend mooi is, en hij is weg van haar. Hij roept haar en zegt:

Kom, laat me eens naar je kijken.

Ze rent weg omdat ze verlegen is en zich geïntimideerd voelt. Ze is een boerenmeisje, en hij is de koning, met al die voetsoldaten en lijfwachten om zich heen, in zijn koninklijke koets enzovoort. Ze voelt zich gewoon geïntimideerd, is verlegen en rent weg. Hij ziet wel dat hij bij dit meisje niets zal bereiken zolang hij er zo uitziet.

Dus gaat hij weg en komt dan af en toe zelf naar die streek, gekleed als een gewone boer, als een herder. Hij is de herder op wie ze verliefd wordt. Maar hij is moeilijk te vinden. Hij moet ook het koninkrijk besturen. Hij kan niet zomaar daar blijven en de hele tijd schapen hoeden. Dus komt hij af en toe als herder op bezoek, maar hij komt en gaat. Ze weet niet goed waar hij is wanneer hij weg is, en ze zoekt hem en verlangt naar hem. ‘Waar is mijn herdersvriend gebleven?’ Hij is weg, maar af en toe komt hij terug. Ze lijken het goed met elkaar te kunnen vinden, om het eufemistisch uit te drukken. Dan verdwijnt hij weer naar Jeruzalem, en haar hart smacht naar hem.

Dan keert hij weer terug in al zijn koninklijke pracht, en ze herkent hem als de man op wie ze verliefd is geworden toen hij als herder bij haar was. Nu vraagt hij haar ten huwelijk, en ze voelt zich niet meer door hem geïntimideerd, omdat ze nu verliefd op hem is. Dus zegt ze ja, en hij neemt haar mee terug naar Jeruzalem, en ze trouwen.

15

De herder en koning als beeld van Christus

Dit verhaal klinkt, zoals ik al zei, meer als een sprookje dan als een Bijbelverhaal, hoewel sommige Bijbelverhalen ook wel iets sprookjesachtigs hebben. Dat betekent niet dat ze niet waar zijn. Soms kan de werkelijkheid als een sprookje zijn. Als dit waar is, levert het ook een heel interessante vergelijking op met God en Zijn volk.

Toen God voor het eerst in al Zijn macht en luister enzovoort op de berg Sinaï verscheen, waren de mensen doodsbang. Ze wilden afstand houden. Ze zeiden:

> Zij zeiden tegen Mozes: Spreekt ú met ons, dan zullen wij luisteren, maar laat God niet met ons spreken, anders sterven wij.
>
> EXODUS 20:19

Israël deinsde terug, en ze hielden altijd afstand van God, behalve die paar keer dat ze een opwekking meemaakten. Maar doorgaans waren ze afvallig en leefden ze niet dicht bij God.

Toen kwam God naar de aarde als Christus, als het ware vermomd als een eenvoudige herder. Toen Hij

> maar Zichzelf ontledigd heeft door de gestalte van een slaaf aan te nemen en aan de mensen gelijk te worden.
>
> FILIPPENZEN 2:7

won Hij op die manier het overblijfsel voor Zich, dat Zijn bruid werd. Nadat Hij enige tijd weggeweest is, zal Hij weer terugkomen in al Zijn luister en de bruid tot Zich roepen. Dan zal er het bruiloftsmaal van het Lam zijn en dat alles.

Dus dit is het verhaal dat mogelijk achter het verhaal van Hooglied zit. Misschien is dat niet zo. Eerlijk gezegd lees je hierover zo veel verschillende opvattingen, en iedereen is zo zeker van zijn eigen opvatting, dat het mij lijkt dat je je nergens voor hoeft te

schamen als je dit specifieke verhaal niet aanneemt en liever een ander verhaal kiest. Maar om onderwijs over het boek te kunnen geven, moet ik een bepaald beeld hebben, een bepaalde structuur waaraan ik het kan ophangen. Deze structuur lijkt mij redelijk goed te passen. Van de mogelijkheden lijkt deze mij misschien wel de waarschijnlijkste. Als het jou onwaarschijnlijk lijkt, zul je het dus lezen vanuit andere aannames dan die ik hier naar voren breng.

16

De opbouw in momentopnamen en de eerste idylle

Maar terwijl ik het doorneem, wil ik je laten zien dat deze zeven idyllen waaruit Hooglied bestaat, elk een andere momentopname van de relatie laten zien. Het begint eigenlijk aan het einde. In de eerste idylle zijn de bruid en de bruidegom samen op hun trouwdag. Maar de andere idyllen zijn eigenlijk momentopnamen die teruggaan in de tijd. Sommige van de andere idyllen lijken terug te grijpen op eerdere scènes uit hun verkeringstijd of uit hun verhaal.

Soms is hij de koning, soms is hij de herder, soms droomt zij alleen over hem, soms is zij op straat naar hem op zoek. Maar deze verschillende strofen, zou je kunnen zeggen, geven ons elk een ander deel van het beeld. Het is een beetje kunstmatig hoe dat beeld als geheel in elkaar past, omdat je heen en weer springt in de tijd. Eerlijk gezegd gaat het er zo aan toe bij idyllen in de literatuur van alle oude culturen: ze liggen als het ware wat verspreid. Het zijn impressionistische liederen die van het ene punt in een verhaal naar het andere springen. Dat doet dit lied ook.

De vorige keer dat ik Hooglied behandelde, deed ik dat in één les, inclusief de inleiding: de inleiding plus Hooglied in één les. In onze volgende les over Hooglied zullen we het hele boek in één keer behandelen. Maar ik heb je in je aantekeningen een overzicht van het boek gegeven, met de plaatsen waar volgens mij de grenzen tussen de idyllen liggen.

De eerste loopt van hoofdstuk 1 tot en met hoofdstuk 2, vers 7. Daarin zien we de bruid en de bruidegom op de trouwdag. Deze eindigt met deze woorden in vers 7 van hoofdstuk 2:

> Ik bezweer u, dochters van Jeruzalem, als bij de gazellen of bij de hinden op het veld, dat u de liefde niet opwekt of aanwakkert, voordat het haar behaagt.
>
> HOOGLIED 2:7

Deze uitspraak wordt nog twee andere keren gedaan, aan het einde van twee andere idyllen. Drie van de zeven idyllen eindigen met precies deze zelfde zin, met dezelfde aansporing:

Maak de liefde niet wakker voordat ze dat wil.

17

De betekenis van ‘wek de liefde niet op’

Als je naar andere Bijbelvertalingen kijkt, zul je zien dat ze deze laatste regel op verschillende manieren vertalen:

Maak de liefde niet wakker voordat ze dat wil.

Een andere lezing is:

Maak mijn lief niet wakker voordat hij dat wil.

Met andere woorden, ze zegt: ‘Maak mijn geliefde niet wakker. Hij is in slaap gevallen. Laat hem slapen. Laat hem wakker worden wanneer hij wakker wil worden.’ Een aantal vertalers heeft het zo weergegeven:

Maak mijn lief niet wakker voordat hij dat wil.

Het is de vrouw die spreekt.

De andere mogelijkheid is zoals het hier in de New King James staat:

> Ik bezweer u, dochters van Jeruzalem, als bij de gazellen of bij de hinden op het veld, dat u de liefde niet opwekt of aanwakkert, voordat het haar behaagt.
>
> HOOGLIED 2:7

Wat betekent het in dat geval? Veel mensen halen het graag zo aan om een bepaald punt over de liefde te maken. Maar het is beslist niet vanzelfsprekend wat het betekent:

totdat de liefde dat wil.

We zouden toch zeker zeggen dat mensen pas verliefd worden wanneer ze daar zin in hebben. Maar als je de liefde in jezelf, in je hart, niet mag opwekken totdat die opgewekt wil worden, hoe maak je dan onderscheid tussen het moment waarop die vanzelf opkomt en het moment waarop die wil opkomen? Wil die dat dan niet op het moment dat die opkomt? Is dat niet wat liefde is? Is het niet aangenaam? Vindt de liefde het niet prettig om te ontwaken op elk moment waarop je haar toevallig opwekt? Het is moeilijk om precies te weten wat het zou betekenen als het vertaald wordt zoals het hier bij ons staat:

Maak de liefde niet wakker voordat ze dat wil.

Sommige christelijke uitleggers zeggen dat dit een aansporing is om kuis te blijven tot het huwelijk.

Dat zou betekenen: heb geen seks.

Dat zou betekenen: tot het huwelijk. Al zou je moeten toegeven dat dat niet vanzelfsprekend is. Het lijkt misschien voor de hand te liggen dat

> Ik bezweer u, dochters van Jeruzalem, als bij de gazellen of bij de hinden op het veld, dat u de liefde niet opwekt of aanwakkert, voordat het haar behaagt.
>
> HOOGLIED 2:7

betekent: heb geen seks. Je kunt je gemakkelijk voorstellen dat dat juist is. Maar dat betekent: tot het huwelijk — tja, het lijkt erop dat we die betekenis er zeker aan zouden kunnen opleggen vanuit de moraal die we aan de rest van de Bijbel ontlenen. Maar het is niet duidelijk dat 'voordat het haar behaagt' een vanzelfsprekende verwijzing naar het huwelijk zou zijn.

Sommige vertalers zeggen:

Maak de liefde niet wakker voordat ze daar zelf voor kiest.

Dat zou kunnen betekenen: totdat die ervoor kiest te trouwen. In dat geval zou dat mogelijk de betekenis kunnen zijn. Wat ik wil zeggen, is dat we deze specifieke zin drie keer tegenkomen. In de New King James zal er staan:

Wakker de liefde niet aan en maak haar niet wakker voordat ze dat wil.

Maar er zijn andere vertalingen die het eenvoudig opvatten als haar verzoek aan de mensen om hen heen om haar man of haar geliefde niet wakker te maken totdat hij wil opstaan. Volgens mij geeft zelfs de King James het zo weer. Maar er zijn ook andere moderne vertalingen die dat doen.

We zullen in dit hele boek dubbelzinnigheden tegenkomen. Het geheel is natuurlijk poëzie. Poëzie wordt voor een heel groot deel geschreven in beelden die niet letterlijk bedoeld zijn. De seksuele relatie zelf zal beschreven worden als een wijngaard die wordt geopend, of een tuin die wordt binnengegaan, of vruchten die worden gegeten en waarvan wordt genoten. Al dat soort beelden zullen we door dit hele boek heen tegenkomen, en in veel gevallen zullen ze naar de seksuele relatie verwijzen. Er staat

hier veel wat niet letterlijk bedoeld is. Daarom leent het zich voor allerlei interpretaties, zoals je kunt zien als je de commentaren bekijkt en ziet hoeveel interpretaties er zijn.

18

Het verhaalverloop in de overige zes idyllen

De tweede idylle loopt van hoofdstuk 2, vers 8 tot en met hoofdstuk 3, vers 5. Die eindigt op dezelfde manier als de eerste, met diezelfde woorden. Hier haalt de bruid herinneringen op aan de verkeringstijd. Terwijl ze aan de feesttafel op de bruiloft zit, gaat ze in gedachten terug. Ze gaat in gedachten terug en herinnert zich hoe ze elkaar voor het eerst ontmoetten en hoe ze verkering hadden.

In hoofdstuk 3, vers 6 begint de derde idylle, en die loopt door tot en met hoofdstuk 5, vers 1. Het is een herinnering aan zijn huwelijksaanzoek aan haar. Dit is het moment waarop hij terugkwam in al zijn koninklijke pracht en onthulde wie hij was. Dat is de derde idylle.

De vierde loopt van hoofdstuk 5, vers 2 tot en met hoofdstuk 6, vers 3. Daar is de bruid aan het woord. Ze vertelt over een verontrustende droom die ze had toen ze nog niet wist wie haar vrijer was. Hij was weer eens een keer verdwenen, en ze had een verontrustende droom waarin hij misschien voorgoed zou verdwijnen.

De vijfde idylle loopt van hoofdstuk 6, vers 4 tot en met hoofdstuk 7, vers 10: de overpeinzing van de koning over zijn bruid. Het is een van de weinige keren dat hij zelf aan het woord is en beschrijft hoe mooi ze is.

Dan de zesde idylle, hoofdstuk 7, vers 11 tot hoofdstuk 8, vers 4. Daar mist ze haar thuis. Ze woont blijkbaar in het paleis, en dit is misschien nadat ze al een tijdje getrouwd zijn. Om de een of andere reden is ze eigenlijk jaloers. Ze zegt:

> Leg mij als een zegel op Uw hart, als een zegel op Uw arm. Want de liefde is sterk als de dood, de hartstocht onstuitbaar als het graf. Haar vonken zijn vurige vonken, vlammen van de HEERE.
>
> HOOGLIED 8:6

Enzovoort.

[Vertalersnoot: de spreker grijpt hier vooruit op Hooglied 8:6, dat binnen zijn zevende idylle valt. Zijn Engelse vertaling gebruikt ‘jealousy’ (jaloezie), waar de Nederlandse weergave hierboven ‘hartstocht’ heeft.]

Ze is er niet zo zeker van dat haar man zoveel van haar houdt. Hij had maar zestig vrouwen toen ze trouwden, en nu heeft hij er zevenhonderd. Dus waarom zou ze daar onzeker over zijn? Ze gedraagt zich heel jaloers, en ze uit die jaloezie. Er is daar wat spanning in het huwelijk.

Zo komen we bij de laatste idylle, hoofdstuk 8, vers 5 tot en met 14. Daar gaan ze terug naar Libanon, waar ze elkaar voor het eerst hebben ontmoet. Ze vernieuwen hun geloften, en hij verzekert haar dat ze beslist één uit duizend is. Dat is ze ook precies.

19

Wie spreekt: aanwijzingen uit het Hebreeuws

In elke enigszins moderne vertaling hebben de vertalers overal in het boek aangegeven wie er aan het woord is. Daarmee bedoel ik elke vertaling behalve de King James Version. Ook de New King James, de vertaling die wij gebruiken, heeft die aanduidingen. Boven vers 2 staat: ‘De Sulammitische.’ Zij is degene die spreekt. Dan is haar geliefde aan het woord in hoofdstuk 1, vers 8. Van tijd tot tijd mengen de dochters van Jeruzalem zich erin, of haar broers. Het wisselt steeds.

Als je het gewoon in de King James leest, zonder die aanduidingen, wordt het inderdaad heel verwarrend. Je kunt niet uitmaken wie waarover spreekt. Nu zeg je misschien: ‘Staan die aanduidingen dan in het oorspronkelijke Hebreeuws? Staat hier “de Sulammitische”, of hier “Salomo”, of staat hier dat de broers of de dochters van Jeruzalem aan het woord komen?’ Nee, die woorden staan niet in het Hebreeuws.

Hoe weten de vertalers dan waar ze die moeten plaatsen? Hoe weten de vertalers dat ze daar een wisseling van spreker moeten zien? Daar hoeft eigenlijk niet zo veel naar gegist te worden, want in het Hebreeuws hebben de voornaamwoorden een geslacht en een getal. Een voornaamwoord is dus mannelijk of vrouwelijk, enkelvoud of meervoud. Als het mannelijk enkelvoud is, is de man aan het woord. Als het vrouwelijk enkelvoud is, is de vrouw aan het woord. Als het vrouwelijk meervoud is, zijn de dochters van Jeruzalem aan het woord. En als het mannelijk meervoud is, zijn het haar broers. We weten dat het haar broers zijn omdat ze zeggen:

Onze zus.

Ze spreken over haar als hun zus.

Met andere woorden, hoewel het voor ons verwarrend is als we het in het Engels lezen, hebben de kenners van het Hebreeuws er geen enkele moeite mee om te weten wanneer de sprekers wisselen. Het voornaamwoord heeft dan namelijk een ander geslacht of een ander getal dan in de voorgaande passages. Het is dus niet zo ingewikkeld om uit te maken wie er aan het woord is.

Het is daarom eigenlijk heel nuttig dat de redacteuren van elke moderne vertaling deze dingen hebben toegevoegd om ons te helpen. Het is namelijk heel verwarrend om het gewoon achter elkaar in het Engels te lezen en niet te weten wie er spreekt. Het is al verwarrend genoeg wanneer je wel weet wie er spreekt. Het is dus nuttig dat we die extra hulp krijgen.

Daarmee beschouwen we het boek als ingeleid, en gaan we het doornemen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Openbaring 21:2
- Efeze 5:31
- Efeze 5:32
- Psalmen 45:2
- Psalmen 45:3
- Psalmen 45:4-6
- Psalmen 45:7-8
- Psalmen 45:9
- Psalmen 45:10
- Psalmen 45:11
- Psalmen 45:11-15
- Psalmen 45:15-16
- Psalmen 45:17-18
- 1 Petrus 1:23
- Exodus 20:19
- Filippenzen 2:7
- Hooglied 2:7
- Hooglied 8:6

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.